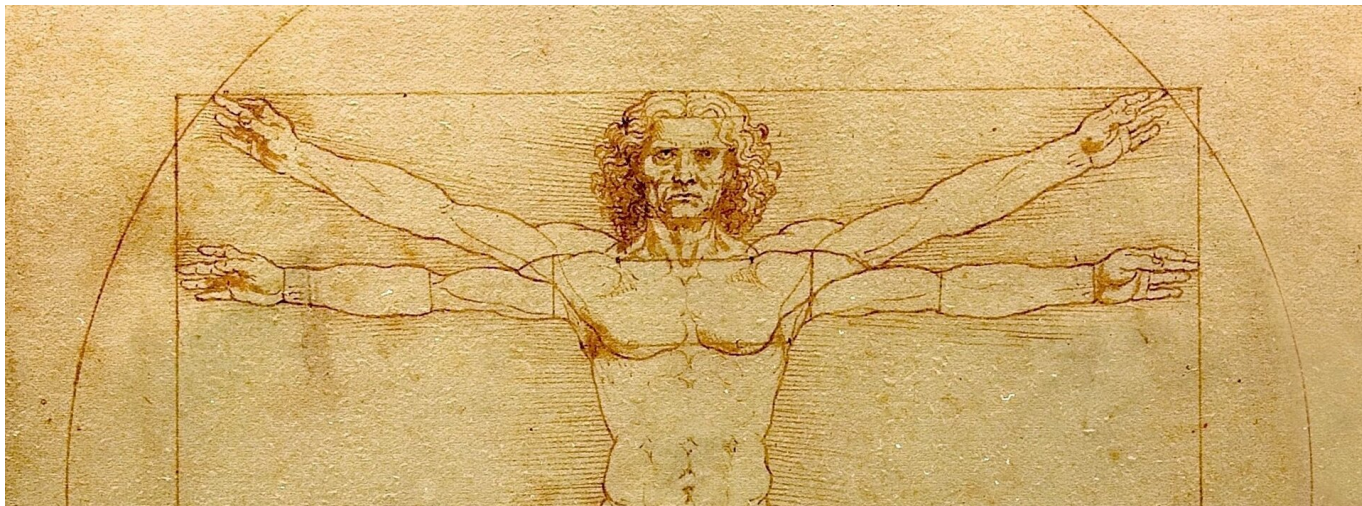

Konserwatyzm: część 2. Joseph de Maistre

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Joseph de Maistre, *O rewolucji*, [w:] oprac. S. Filipowicz i in., *Historia idei politycznych, wybór tekstów*, tłum. J. Trybusiewicz, Warszawa 2002.
- Źródło: Joseph de Maistre, *O rewolucji*, [w:] S. Filipowicz i in., *Historia idei politycznych, wybór tekstów*, tłum. J. Trybusiewicz, Warszawa 2002.
- Źródło: Joseph de Maistre, *Lettres et opuscules inédits*, t. II, 1851, s. 527.

Konserwatyzm: część 2. Joseph de Maistre

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Czy to ludzie posługują się rewolucją, czy rewolucja posługuje się ludźmi? Takie pytanie postawił Joseph de Maistre, konserwatysta francuski. Sformułował on wyjątkowo przewrotną tezę, że rewolucja francuska nie tylko nie stała w sprzeczności z wolą Boga, ale stanowiła jego dzieło. Była karą za wolnomyślicielstwo i boskim sposobem na odrodzenie narodowe Francji. De Maistre uznawał Boga i tradycję, wyrażającą boskie prawa, za siły, wobec których ludzki rozum okazuje się słaby i bezwartościowy. Dlatego też nawoływał ludzkość do podporządkowania się tradycji. W jego pismach pojawiły się nawet konkretne groźby – twierdził stanowczo, że wszystkie zbrodnie narodu przeciw zwierzchności karane są bez zwłoki i w sposób straszliwy.

Twoje cele

- Zapoznasz się z konserwatywną myślą Josepha de Maistre'a określaną jako tradycjonalizm.
- Spróbujesz zrekonstruować stanowisko Josepha de Maistre'a dotyczące tradycji i boskiego porządku.
- Określisz stosunek Josepha de Maistre'a wobec rewolucji francuskiej.

Przeczytaj

W reakcji na rewolucję francuską powstał nowożytny konserwatyzm. Była to doktryna polityczna, która krytykowała ideały rewolucji. Mniej radykalne oblicze konserwatyizmu prezentował [Edmund Burke](#), natomiast zwolennikiem bardziej radykalnej odmiany konserwatyizmu był Joseph de Maistre. Wielka Rewolucja Francuska miała olbrzymie znaczenie na politycznej arenie światowej i trudno jest znaleźć szerzej dyskutowane wówczas wydarzenie. Rozbieżność ocen tej rewolucji była ogromna: od skrajnie negatywnych po entuzjastyczne.

Konserwatyzm – Joseph de Maistre

Na skrajnie [konserwatywnym](#) stanowisku stoi Joseph de Maistre (1753–1821). Stanowisko to określa się często mianem [tradycjonalizmu](#). W odróżnieniu od [Burke’a](#) filozof nie tylko kwestionuje możliwości poznawcze rozumu ludzkiego, lecz w zasadzie odmawia mu wszelkiej wartości. Rozum w konfrontacji z tradycją zawsze okazuje się słabszy. Tradycja zaś jest wyrazicielką woli Boga i Boskich praw. Jedyne, co człowiek może zrobić, to się im podporządkować. De Maistre **formułuje** też **oryginalną ocenę rewolucji francuskiej**. Twierdzi mianowicie, że nie jest ona sprzeczna z wolą Boga, ale że właśnie stanowi jego dzieło. Rewolucjonistom wydawało się wprawdzie, że to oni byli jej twórcami, lecz w istocie stanowili tylko narzędzia w rękach Boskiej Opatrzności. Okazuje się, że rewolucja jest karą, jaką Bóg wymierzył narodowi francuskiemu za jego wolnomyślicielstwo. Jak to ujmuje de Maistre:

Joseph de Maistre

Źródło: Carl Christian Vogel von Vogelstein, Musée des beaux-arts de Chambéry, domena publiczna.

((Joseph de Maistre

O rewolucji

Tak więc, im więcej badamy najaktywniejsze z pozoru osobistości rewolucji, tym wyraźniej dostrzegamy w nich coś biernego i mechanicznego. Nigdy nie dość powtarzania prawdy, że to

bynajmniej nie ludzie kierują rewolucją, lecz rewolucja posługuje się ludźmi. Najlepiej wyrazimy to powiadając, że ona kroczy sama. A to oznacza, że nigdy jeszcze Bóg nie objawił się w równie jasny sposób, w żadnym z wydarzeń ludzkich. Jeżeli zaś posługuje się On najnikczemniejszymi narzędziami, to dlatego, że karze, by odrodzić.

Źródło: Joseph de Maistre, *O rewolucji*, [w:] S. Filipowicz i in., *Historia idei politycznych, wybór tekstów*, tłum. J. Trybusiewicz, Warszawa 2002.

Poglądy de Maistre'a uderzają swoją przewrotnością i skrajnością. Politolog Isaiah Berlin dowodził, że stanowią **genezę nazizmu** — zarówno de Maistre, jak i naziści twierdzili, iż wszelkie, nawet najbardziej radykalne środki są dobre, żeby doprowadzić do odrodzenia narodu, tyle że u nazistów to nie Bóg, lecz partia kieruje wypadkami.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Isaiah Berlin

(1909–1997) brytyjski filozof, historyk idei i teoretyk polityki. Napisał ponad 200 prac, głównie esejów z problematyki m.in. teorii wiedzy i znaczenia, historii idei i teorii politycznej, rosyjskiej myśli społecznej i literatury. Jest jednym z głównych przedstawicieli XX-wiecznej myśli liberalnej. W kluczowym eseju *Dwie koncepcje wolności* (1969) Berlin przedstawił rozróżnienie dwóch pojęć wolności: wolności negatywnej i pozytywnej, lub „wolności od” i „wolności do”. Berlin upatrywał niebezpieczeństwa w rozszerzaniu pojęcia „wyższej” jaźni na pewną całość społeczną (np. plemię, rasę, wspólnotę wyznaniową, państwo), taki zabieg prowadzi bowiem do identyfikacji wolności z kontrolą. Doktryny „wolności do” są bardziej podatne na wypaczenia, dają więc słabsze gwarancje respektowania wolności indywidualnej niż doktryny „wolności od”.

Czy to ludzie posługują się rewolucją, czy rewolucja posługuje się ludźmi?

Joseph de Maistre sformułował tezę, iż rewolucja francuska stanowiła boskie dzieło. Była karą za wolnomyślicielstwo i boskim sposobem na odrodzenie narodowe Francji. De Maistre nawoływał ludzkość do podporządkowania się tradycji i Bogu. Jego filozofia polityczna zakłada, że porządek każdej wspólnoty opiera się na prawach naturalnych. De Maistre uważał, że rodzina, własność, społeczeństwo, władza, religia to zasady i instytucje, które są ufundowane na woli Stwórcy i wynikają z natury stworzonego przezeń człowieka. Gdy ludzie przestają przestrzegać praw naturalnych i próbują ufundować porządek polityczny i społeczny na wskazaniach wyemancypowanego od tradycji, religii i autorytetów rozumu, Bóg nakłada na nich karę za odrzucenie boskiego projektu państwa i społeczeństwa.

Rezultatem emancypacji rozumu od tradycji oraz autorytetów i pozostawienie mu prawa do osądzania świata jest powstanie utopijnej rzeczywistości, która jest ideologią zaprzeczającą filozoficznemu realizmowi.

((Joseph de Maistre

Lettres et opuscules inédits

Taka już jest smutna natura ludzka, że bardzo często działanie którego racje wydają się być oczywiste, są jednak źródłem mnóstwa klęsk. Prawda ta, objawiająca się wielokrotnie, nie ukazuje się nigdzie w sposób bardziej oczywisty, jak w tym, co nazywa się reformą nadużyć, czyli zła, które krok za krokiem pojawia się w ustroju politycznym czy kościelnym.

Źródło: Joseph de Maistre, *Lettres et opuscules inédits*, t. II, 1851, s. 527.

Według Josepha de Maistre'a zarodki braku ładu można dostrzec w reformacji, która odrzucając autorytet religii prowadziła do emancypacji zdanego na samego siebie rozumu ludzkiego.

Źródło: Przedstawiciele reformacji przy wspólnym stole, anonimowa rycina z XVII wieku., Wikimedia Commons, domena publiczna.

W jaki sposób konserwatywne stanowisko Josepha de Maistre'a tłumaczy wydarzenia rewolucji francuskiej jako karę nałożoną przez Opatrzność Boską na grzeszne społeczeństwo?

Słownik

absolutyzm

(łac. *absolutus*), stanowisko w filozofii i etyce głoszące, iż istnieje jeden, powszechnie obowiązujący system oraz hierarchia wartości; przeciwieństwo relatywizmu

decyzjonizm

(łac. *decisio* – postanowienie), nurt myśli konserwatywnej, opierający się na koncepcji władcy autorytarnego, który za pomocą dyktatury wprowadza ład konserwatywny

konserwatyzm

(z łac. *conservare* – dążyć do zachowania, obrony, ocalenia) – jeden z najważniejszych nurtów nowożytnej filozofii politycznej. Powstał w XVIII w., główne założenia tego nurtu były kształtowane i rozwijane w XIX w., a także w czasach współczesnych; rodzaj postawy przyjmowanej wobec rzeczywistości społeczno-politycznej. Postawa ta jest odbiciem założeń nurtu filozoficznego w praktyce

leseferyzm

(fr. *laissez faire* – pozwólcie czynić) pogląd filozoficzno-ekonomiczny głoszący nieograniczoną wolność jednostki, zwłaszcza w wymiarze społeczno-ekonomicznym

relatywizm

(łac. *relativus* – względność) stanowisko w filozofii i etyce mówiące, iż wartości obowiązują w danym układzie odniesienia, nie powszechnie; przeciwieństwo absolutyzmu

tradycjonalizm

(łac. *traditio* – wręczenie, oddanie) postawa społeczna przejawiająca się w emocjonalnym związku z tradycją, polegająca na kierowaniu się w postępowaniu tradycją jako najwyższą wartością

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Zapoznaj się z prezentacją i odpowiedz na pytanie: jak Joseph de Maistre ocenił rewolucję francuską?

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Polecenie 4

Odpowiedz na pytania zawarte w prezentacji.

Dlaczego zdaniem de Maistre'a przywódcy rewolucji francuskiej w rzeczywistości nią nie kierowali?

Dlaczego niektórzy upatrują w myśli filozoficznej de Maistre'a genezę nazizmu?

Film edukacyjny

Okiem eksperta

Sprawdź, co na ten temat konserwatyzmu Josepha de Maistre'a powiedziała ekspertka.

Polecenie 1

Wysłuchaj wykładu dr Karoliny Wigury-Kuisz i odpowiedz na pytanie: na czym polegał **reakcjonizm** de Maistre'a?

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DMs4lzWIB>

Film edukacyjny. Wykłada dr Karolina Wigura-Kuisz.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o. o, licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe lekcji pod tytułem *Konserwatyzm Josepha de Maistre'a*.

Polecenie 2

Dlaczego, według Josepha de Maistre'a, hasła równości, wolności i braterstwa powinien zastąpić *tron i Kościół*?

Polecenie 3

Co to znaczy, że konserwatyści traktują instytucje jako byty społeczne?

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Maćkowska

Przedmiot: Filozofia

Temat: Konserwatyzm: część 2. Joseph de Maistre

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

III. Wybrane problemy filozofii.

10. Wybrane spory z zakresu filozofii polityki. Uczeń, definiując odpowiednie terminy i analizując argumenty, rekonstruuje następujące spory:

3) o naczelne wartości życia społecznego (liberalizm kulturowy – konserwatyzm);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne.Uczeń:

- zna założenia konserwatywnej myśli Josepha de Maistre'a;
- rekonstruuje stanowisko Josepha de Maistre'a dotyczące tradycji i boskiego porządku;
- określa stosunek Josepha de Maistre'a wobec rewolucji francuskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;

- film;
- prezentacja multimedialna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Prezentacja multimedialna”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel, po zalogowaniu się na platformie, wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika temat lekcji oraz jej cele. Określa wiążące dla uczniów kryteria sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji. Następnie zadaje pytanie: *Czy to ludzie posługują się rewolucją, czy rewolucja posługuje się ludźmi?* Uczniowie pracują wspólnie, dyskutując i zapisując wnioski, próbując znaleźć na nie odpowiedź.

Faza realizacyjna:

1. **Pytanie problemowe.** W zależności od stopnia przygotowania do lekcji uczniowie zapoznają się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” lub od razu przystępują do pracy. Nauczyciel zadaje uczniom pytanie: *W jaki sposób konserwatywne stanowisko Josepha de Maistre'a tłumaczy wydarzenia rewolucji francuskiej jako karę nałożoną przez Opatrzność Boską na grzeszne społeczeństwo?* Uczniowie dzielą się wstępnie swoimi opiniami, następnie dzielą się na dwie grupy i przez kilka minut przygotowują do dyskusji. Właściwa wymiana opinii nie powinna zająć niż dziesięć minut lekcji, przy czym ostatnie dwie minuty przeznaczamy na podsumowanie dyskusji.
2. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Film edukacyjny”. Klasa dzieli się na grupy. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do poleceń:

- Dlaczego, według Josepha de Maistre'a, hasła równości, wolności i braterstwa powinien zastąpić tron i Kościół?
 - Co to znaczy, że konserwatyści traktują instytucje jako byty społeczne?
- Omówienie wyników na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi uczniów o podsumowanie zgromadzonej wiedzy, zadając pytania
 - Jak Joseph de Maistre ocenił rewolucję francuską?
 - Dlaczego zdaniem de Maistre'a przywódcy rewolucji francuskiej w rzeczywistości nią nie kierowali?
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie mają za zadanie przedstawić krótko własne stanowisko w sporze o naczelne wartości życia społecznego (konserwatyzm-liberalizm).

Materiały pomocnicze:

- De Maistre J., *O rewolucji, suwerenności i konstytucji politycznej*, Warszawa 2020.
- Scruton R., *Co znaczy konserwatyzm?*, przeł. T. Bieroń, Poznań 2014.
- Trybusiewicz J., *De Maistre*, Warszawa 1968.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Prezentacja multimedialna” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.